

minacions fetes amb nou.

Nou cúbia (o *cóvia*) 'la nou petita en què els grills estan tant adherits a les membranes que difícilment es poden treure', 'nous buides seques, que tenen el bessó difícil de treure' (*DAG.*, s. v. *cúbia* i *covi*); un exemple en Agustí, *Secrets d'Agric.*: «Lo noguer --- las herbas que li estan en lo entorn li fan tornar les nous *cúbies*» (1617, *AlcM*); més detalls sota COVAR. *Nou d'aigua*, planta espècie *Trapa natans*. *Nou d'India* (anomenat modernament *coco*): en Coneix. *Spícies*, ms. de l'any 1455; Cauliach, 1492, i text de la 1.ª meitat del S. XVI; *DTo.* 1647. *Nou truquera* 'una espècie de nous grosses com a ous de gallina' (*DAG.*). *Nou de xiprer* [*nou de sibrés*, en text de farmacologia, i *S.* XIV: «Si vols marauellós remey a hom que no pot pixar --- aies quatre grans de sement de edra --- e una *nou de sibrés* seca --- e sia tot bé polvoritzat --- e sia-li donat a beure» (*AORBB* III, 255); també en text del S. XV, *AlcM*; 1696, Lacav.]. *Nou vòmica*, llavor tòxica d'una planta loganiàcia americana de l'espècie *Strychnos Nux vomica*, de la qual s'extreu l'estrícina (*BDC* XVII, 35).

Nou moscada (i forma variant molt freqüent *nou noscada*, que ha resultat amb dilació consonàntica)¹⁴ 'fruit d'una miristàcia tropical usada en medicina i molt apreciada com a espècia'. Apareix ben sovint en les lleudes medievals i receptoris i textos medicinals [*nou moscada* en el *Libre de Medicines Part.* (traducció trescentista d'Ibn Wáfid): «La millor de la *nou moscada* és la plus vermella» (p. 94); en text culinari del S. XIV: «Ages (=hages) spícies: *nou moscada* e *nou d'exarch* e clauells» (*BSCC* XVI, 163); *nou noscada* en la lleuda de Cotlliure, 1249 (*Alart*, *RLR* IV, 247), en la de València, 1252,¹⁵ de Tortosa (*CostTort.*, ed. Oliver, p. 389), en *Tarifa Corred.* *Barc.* 1271 (*JCoromines*, *EntreDL* I, 155), també en Arnau de Vilanova (*Obres*, *NCL* II, 174.13), en *Spill*, 4804, i *DTo.* (s. v. *nou*): «*Noscada*: Nux mylistica, unguentaria, odorata-]; la forma *muscada*, relacionada amb *moscatell* per la seva olor aromàtica, és un derivat del llatí tardà *muscus* (veg. *MESC*); cf. la lleuda de València, 1272, duu en llatí *nucis muscades*;¹⁶ cast. *nuez moscada* [1555, vulgar *nuez noscada*], oc. *muscada*, fr. *muscade*.

Nou d'eixarc ant. 'fruit d'una planta tropical usat com a espècia molt estimada i en medicina': escrit *nou d'exarch* apareix en 1249, la lleuda de Cotlliure, § 13 (*Alart*, *RLR* IV, 247; cf. en les de 1297 *nou de yxarch*, § 1),¹⁷ 1252 de València, § 16 (amb variant de ms., *nou d'exiarch*),¹⁸ 1271 *Tarifa Corred.* *Barcelona* (*JCoromines*, *EntreDL* I, 155); *CostumsTort.* (ed. Oliver, p. 389), Arnau de Vilanova (*Obres*, *NCL* II, 179); Marco Polo afirma que es produeix *nou d'exarch* a Corluil (=Quilon), que és a la costa de Travancore, al sud-oest de l'Índia (*Viatges de Marco Polo*, *NCL*, p. 181), i el *Libre de Sent Soví* (c. 1324) esmenta *nous de xarch* entre les espècies fines: «mit-hi sucre --- canyella e gíngebre --- e d'altres bones espícies, així com clavells, nous noscades, *nous de xarch*» (ed. de R. Grewe, *NCL*, p. 95), i el *Libre de coneix. de spícies* (ms. de l'any 1455) descriu com es pot conèixer la bondat

d'aquesta espècie: «*nous de xarch* [h]an aytal conensa: que sian ben vermelles de fora, e de part de dintra ben blanques, e que no sian n'euclades ni corcades; e són axí com a vinyaes; i més endavant afegeix: «sapias que en Xipre se ven --- *nous de xarch*».¹⁹ En el *Libre del coch* del Mestre Robert (1520) hom en parla en la recepta de fer la *salsa de pagó* (ed. V. Leimgruber, Barcelona 1977, p. 37). Hi ha testimonis del mot en oc. ant. també: *not ycherca* (amb variant *ysserca*),²⁰ i també en italià (*nocisarche*, veg. infra),²¹ i en hisp.-ar.: *geuz es-šark*.²² *Nou d'eixarch* no està identificat en els nostres textos lexicogràfics (*DAG.*, *AlcM*),²³ havent passat desapercebut l'estudi esmentat de Dorveaux (n. 20). Com fa constar aquest, Simon Januensis (1486) dóna *melegete*, *-elte*, *-eta*, com a sinònims de *nux xarch* afirmant que els grans d'aquest *nux* s'assemblen als de sorgo; Matthaeus Silvaticus hi afegeix que els grans es diuen *grana paradisi*;²⁴ Gual Camarena cita de F. Balducci Pegolotti: «*meleghette* o vulli tu dire *nocisarche*» (p. 370). Dorveaux identifica la planta com a l'*Amomum Melegueta* Roscoe i ens diu que el fruit d'ella té la forma més aviat d'una figa que d'una nou; en anglès *Melegueta pepper* (*Aframomum melegueta*, segons *Encycl. Brit.*, s. v. *pepper*) i també *guinea grains*, it. *meleghette*, cast. *malagueta*. Com indica *DACEsp.* es deriva de *Malagueta*, regió a la costa d'Àfrica, perquè aquesta llavor es comerciava allí. El segon element de *nou d'eixarc* s'ha interpretat com a l'ar. *šark* 'Orient' (*DECH* III, 486b24; i en aquest diccionari, III, 244b26; *AlcM*), però té gran versemblança l'opinió de Gabriel Colin (savi de l'Universitat d'Alger), que citava Dorveaux: segons Colin *šerk* de l'hisp.-ar. *geuz es-šerk* s'ha d'entendre en el sentit d'aquest mot en àrab 'associació', i per extensió 'd'ídolatria', essent *geuz es-šerk* equivalent de *nou (del país) d'ídolatria* (o d'ídolatres o de negres), així dit pels àrabs perquè venia de Sudan, país d'ídolatria per respecte de l'islamisme. Notem que un altre derivat del mateix mot, *šarik* 'partípic, company' va donar l'aragonès antic *exarico* 'parcer morise' (*DECH* II, 821).

Nou de ballesta 'peça en forma d'una unglia amb què se subjecta la corda tibada de la ballesta' [Muntaner: «ell féu --- que cascun regonegués ses armes, e els ballesters les cordes de les ballestes e les *nous* e tot ço que els feia ops» (*Cròn.*, cap. 82, Col. Pop. *Barc.* II, 46);²⁵ molts exemples en documents d'entre 1324 a 1425 recollits per Alart, *InvLC*; en StVicentí, *Quar.*, 151.152; *Tirant*, cap. 85; doc. de 1555 de València (*DAG.*), 1575 OPou, *TbPu.*: «la *nou de la ballesta*: clauus osseus» (p. 172); *DTo.*, Lacav. 1696. La variant *notz*, que va amb l'oc. *notz*, en un doc. de 1323 de Salses: «Perque-us preg, Seyer --- que-m deytat tramerre hu balester ap fil e am *notz* as ops d'adobar les <dites> balestes»]²⁶ Notem a més *nou del botifarrer* 'el plat, la bolla que hi ha en les cordes del botifarrer per impossibilitar les destrosses de les rates' [doc. de 1443, *DAG.*]. *Nou de torn* 'cos cilíndric en què s'assegura la peça a tornejat'; *nou de la premsa d'oli* etc., dit també *noueta*; veg. *DAG.*, *AlcM*, i *BDC* IV, 124.